

CÜMLENİN ÖGELERİ

* **Cümle**, bir düşünceyi, bir dileği, bir haberi ya da duyguyu tam olarak anlatan, bir veya birden çok sözcükten oluşmuş anlatım birimidir.

* Cümle içindeki sözcüklerin tek başlarına ya da diğer sözcüklerle grup oluşturarak yaptıkları görev de **öge** denir.

*Cümlenin oluşumu için çekimli bir fiil ya da ek fiille çekimlenmiş isim soylu bir sözcük gerekir. Bu iki unsurdan birinin özelliklerine sahip bir sözcük, bir cümleyi oluşturmak için yeterlidir.

* **Cümlenin ögeleri bulunurken şu sıralama izlenir: 1.Yüklem/2.Özne/3.Nesne/4.Dolaylı Tümleç(Yer Tamlayıcısı)/5.Zarf Tümlecisi(Tamlayıcısı)**

****Cümleler ögelerine ayrılırken sözcük grupları birbirinden ayırlamaz. Bir cümlede aynı ögeden birden çok olabilir.**

Sözcük grupları şunlardır: İkilemeler(doğru dürüst, abuk subuk, iyi kötü vb.), deyimler(göz dikmek, ağız açık kalmak vb.), isim tamlaması(bebeğin beşiği, telefon kılıfı vb.), sıfat tamlaması(yeşil kitap, öteki çocuk, üç kişi vb.),birleşik filler(hasta olmak, yardım etmek vb.), fiilimsi grupları(konuşan bebek, şiir okuyuş,kapıyı kapatıp vb.), bağlaç, edat, ünlem grupları(Siiri ve romanı çok severim./ Arkadaşın da senin gibi üzgündü. /Ey Türk gençliği! Birinci görevin..vb.) **unvan ve sayı grupları(Ayşe Hanım/dört yüz altmış üç puan vb.)**

* Cümlenin ögeleri, temel ögeler, yardımcı ögeler ve ara sözler olmak üzere üç temel grupta incelenir:

TEMEL ÖGELER

1-YÜKLEM

*Cümlede anlatılan iş, olay, duygu, düşünce ya da yargıyı içeren temel ögeye “**yüklem**” denir. Yüklem; cümledeki iş, oluş kılış, istek düşünce veya yargıyı **zamana** ve **kişiye** bağlı olarak bildirir.

*Yüklemi bulmak için herhangi bir soru sormayız. **İçinde kip eki, şahıs eki veya ek fiili barındıran öge yüklem**dir.

***Yüklem iki şekilde oluşabilir:**

1.Çekimli fiil:Kip ve kişi eki almış fiildir. Örnek: geliyorum, susacaklar,

2.Ek fiil almış isim soylu sözcük(isim, sıfat, zamir, edat, isim tamlaması, sıfat tamlaması, fiilimsi, ikileme, yansıma sözcük, pekiştirilmiş sözcük vb.):Ek fiil ve onun arkasından kip ve kişi eki almış isim soylu sözcüktür.

Örnek:öğretmendim, güzelmiş, buradadır, kadarmış,yeşildir, akıllıyım vb.

*Bütün bir cümle yüklem üzerine kurulur. Yardımcı ögeler yüklem anlamını tamamlar ve destekler.

*Yüklem, **tek bir sözcükten, bir sözcük grubundan** meydana gelebileceği gibi **bir cümleden de** oluşabilir.

Örnekler: Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılanlar yüklemdir.

Siz bu konuda bir şeyler **yapabilirsiniz**. (fiil = yüklem)

Hayatta en çok kıymet verdiği kişi **annesiydi**. (isim = yüklem)

Evden çıktığında barut fıçısı **gibi**yd. (edat = yüklem)

Yıldız nedense geçen akşam çok **neşeliydi**. (adlaşmış sıfat = yüklem)

Rüyamda görüp aşık olduğum kişi **sendin**. (zamir = yüklem)

O gün kıyafetleri de ayakkabısı da **pırlı pırlı**yd. (ikileme = yüklem)

Sabahları en çok sevdiği şey **sıcacık bir çaydı**. (sıfat tamlaması = yüklem)

Yakalandığı hastalığı iyileştirebilen bitki sadece **dere otuymuş**. (isim tamlaması = yüklem)

Babasının ona sürpriz yapacağı **içine doğmuştu**. (deyim = yüklem)

Hayallerimi süsleyen, unutulmaz, nadide bir çiçeksin. (cümle = yüklem)

*Türkçenin söz dizimi kurallarına göre yüklem genellikle sonda bulunur. Ancak, günlük konuşmalarda, şiir dilinde ve atasözlerinde yüklem yeri değişerek cümlenin ortasında ya da başında bulunabilir.

Örnekler: Aşağıdaki cümlelerde koyu yazılanlar yüklemdir.

>>Seninle bir yağmur **başlıyor** iplik iplik,

Bir güzellik **doğuyor** yüreğime şiirden.

Martılar **konuyor** omuzlarıma,

Gözlerin İstanbul **oluyor** birden.

2-ÖZNE

*Yüklemin bildirdiği iş, oluş ya da durumu yapan veya cümledeki olanı karşılayan ögeye **özne** denir. Özne, cümlenin temel ögesidir. Özne, sözcük ya da sözcük grubu olabilir.

*Özne, fiil cümlelerinde işi yapandır. İsim cümlelerinde bir eylem bulunmadığı için özne, yüklemin bildirdiği durumda olandır.

*Özne, yükleme sorulan “**kim, ne?**” soruları ile bulunur. Ancak özellikle “ne” sorusu, nesneyi bulmak için de sorulduğundan, özne sorusunu yükleme “yapan kim, olan ne?” biçimlerinde sormamız daha doğru olur.

Ayrıca nesneyi özneyi bulduktan sonra bulmamız gerekir ki karıştırmayalım.

Örnekler: Aşağıdaki cümlelerde altı çizil sözcükler özne, koyu yazılan sözcükler ise yüklemdir.

Avcı, çalıların arkasına **saklandı**. (Kim saklandı? = Avcı)

Yüksek sesle konuşmak **yasaktır**. (Yasak olan ne? = Yüksek sesle konuşmak)

Çocukların yaptığı deneyler öğretmenini **mutlu etmişti**.

*****Özne; gerçek özne, gizli özne ve sözde özne olmak üzere üç grupta incelenir:**

1. Gerçek (Açık) Özne

Yüklemin bildirdiği yargıyı gerçekleştiren ya da yargının konusu olan varlığın cümlede açıkça sözcük olarak ifade edildiği öznedir. **Kim, ne?** sorularına cümlede sözcük olarak cevap alabiliyorsak o özne gerçek öznedir.

> **Ben ve annem**, tatilimizi Alanya’da geçirmeyi **düşünüyoruz**.(Kim düşünüyor=**Ben ve annem**= Gerçek öz.)

> **Murat**, dedesi vefat ettiği için Temmuz ayındaki düğününü **erteledi**. (Kim erteledi = **Murat** = Gerçek özne)

> **O**, yerdeki cam kırıklarını **topladı**. (kim topladı = **o** = Gerçek özne)

2.Gizli Özne

Cümlede sözcük olarak bulunmayan, varlığı cümlenin yüklemdeki kişi ekinden anlaşılan öznelerdir..

» Bu konuyu size anlatacağım. (anlatacak olan kim?/ kim anlatacak?)

cümlenin yüklemi “anlatacağım” sözdür. Özneyi bulmak için “anlatacak olan kim?” diye soruyoruz, “**Ben**” cevabı alıyoruz; ancak bu söz cümlede yok, biz bunu yüklem bildirdiği şahıstan çıkarıyoruz. Öyleyse bu cümlenin öznesi gizli öznedir.

» Dün akşam çok **eğlendik**. (eğlenen kim? → biz → gizli özne)

»Arabayı yenilediğini her fırsatta **söylüyorsun**. (kim söylüyor = **sen** = gizli özne)

»Benden desteğini esirgemediğiniz için sana sonsuz **teşekkür ediyorum**. (teşekkür eden kim = **ben**= gizli ö.)

»Yerdeki cam kırıklarını **topladı**. (kim topladı = **O** = gizli özne)

3. Sözde Özne

Eylemin kim tarafından yapıldığı belli olmayan cümlelerde işten etkilenen unsur özne kabul edilir. Böyle öznelere **sözde özne** denir.

**Yüklem, olumsuzluk ve soru bildirdiğinde, "mi, değil," gibi sözcükler de yükleme dahil olurlar.
Yarın akşam **evde değiliz**.
Mehmet Usta bağlamanın tellerini **takmış mı?**

> **Yerdeki cam kırıkları toplandı.**(Toplama işini yapan kim belli mi? = Hayır. Yani işin yapıcısı bilinmiyor.
"Yerdeki cam kırıkları" işi yapan belli olmadığı için sözde özne görevi üstlenmektedir.)
> **Ahmet Çavuş, Çanakkale'de omzundan yaralanmıştı.**(Yaralama işini kim yaptı bu belli değil. Yani işin yapıcısı bilinmiyor. Ahmet Çavuş yaralanma işinden etkilenen kişi olduğu, işi yapmadığı için sözde öznedir.

YARDIMCI ÖGELER

3-NESNE

4-YER TAMLAYICISI(DOLAYLI TÜMLEÇ)

5-ZARF TÜMLECİ(TAMLAYICISI)

**Cümlede yüklem bildirdiği işten etkilenen ögedir.

Yükleme sorulan “kimi, neyi, ne**” sorularına cevap verir.

**Nesne,sözcü veya sözcük grubundan oluşabilir.

** Nesnelere belirtme hal eklerini (-i,-i,-u, -ü, -(n)i, -(n)i, -(n)u, -(n)ü) alıp almama durumuna göre ikiye ayrılırlar:

1- Belirtili Nesne:

Belirme hali eki (-i,-i,-u, -ü, -(n)i, -(n)i, -(n)u, -(n)ü) almış olan nesnelere “belirtili nesne” olarak tanımlanmaktadır. Belirtili nesneyi bulabilmek için yüklem “neyi, kimi?**” soruları sorulur. Cümlede cevap varsa bizi belirtili nesneye götürecektir.

Örnekler Aşağıdaki cümlelerde altı çizil sözcükler özne, koyu yazılan sözcükler yüklem, eğik yazılan sözcükler ise nesnedir.

> Ayşe yüzmeyi çok seviyordu. (neyi seviyordu?= yüzmeyi= Bli. N,)

> Bu sıkıntılar zamanında biz de yaşadık. (neyi yaşadık? =Bu sıkıntıları = Bli. N)

> Eksik konuları tekrar etmemizi istedi.

(neyi istedi= Eksik konuları tekrar etmemizi = Bli. N)

> Bitkilerin çoğu doğrudan gelen güneş ışığını sevmez.

(neyi sevmez?= doğrudan gelen güneş ışığını= Bli. N)

> Film, eski bir destan kahramanının başından geçenleri anlatıyor.

(neyi anlatıyor?= eski bir destan kahramanının başından geçenleri = Bli. N)

2- Belirtisiz Nesne:

**Belirme hali eki (-i,-i,-u, -ü, -(n)i, -(n)i, -(n)u, -(n)ü) almamış olan nesnelere ise cümlede belirtisiz nesne olarak tanımlanmaktadır.

** Belirtisiz nesneyi bulabilmek için yüklem “ne, kim” sorularından uygun olanı sorulur.

***NOT:** “Ne ve kim” soruları hem belirtisiz nesneyi hem de özneyi buldurmaya yönelik olduğu için özne ile belirtisiz nesne karıştırılabilmektedir. Bu iki ögeyi karıştırmamanız için yüklemi bulduktan sonra sırasıyla önce özne daha sonra nesne bulunmalıdır.

Örnekler: Aşağıdaki cümlelerde altı çizil sözcükler özne, koyu yazılan sözcükler yüklem, eğik yazılan sözcükler ise nesnedir.

> Hasta ninem için bahçeden şifalı bitkiler topladım.

Yüklem:topladım/Kim topladı?:**Ben: Gizli ö./Ne topladım?= şifalı bitkiler:**

B.siz N.

> Her gün görülen soygun olaylarını engellemek için siteye bekçi tuttular.

Yüklem:tuttular/Kim topladı?:**Onlar: Gizli ö./Ne topladım?= bekçi : B.siz N.**

> Bu tarlalardan çıkan ürün karın doyurmaz.

Yüklem:doyurmaz/Kim topladı?:**Bu tarlalardan çıkan ürün=Özne./Ne topladım?= bekçi : B.siz N)**

> Bu yöreden bakır ve kurşun çıkarıyoruz.

Yüklem:çıkıyoruz/Kim topladı?:**Biz =Gizli Özne./Ne topladım?= bakır ve kurşun : B.siz N)**

> Öğretmen olarak bu köye geldiğim günden beri tek bir kitap okuyamadım.

Yüklem:okuyamadım/Kim topladı?:**Ben =Gizli Özne./Ne topladım?= tek bir**

Yükleme, yaklaşma (-a, -e), bulunma (-da, -de, -ta, -te) ve ayrılma (-dan, -den, -tan, -ten) ekleriyle bağlanarak, cümlede yüklem gösterdiği yargıyı yönelme, bulunma ve çıkma bakımından tamamlayan sözcük veya sözcük grubuna “dolaylı tümleç**” denir.

****Cümlede dolaylı tümleci bulabilmek için yüklem “kime, kimde, kimden; neye, neyde, neyden; nereye, nerede, nereden” sorularından uygun olanı sorulmalıdır.**

Örnekler: Aşağıdaki cümlelerde altı çizil sözcükler özne, koyu yazılan sözcükler yüklem, eğik yazılan sözcükler nesne, eğik-altı çizili yazılan sözcükler dolaylı tümleçtir.

> Toplantıda olanları eşine bir bir anlatmıştı.(Yüklem:anlatmıştı /Kim anlatmıştı?=O= **Giz. Öz./Neyi anlatmıştı?= Toplantıda olanları : B.li N/** kime anlatmıştı?=Eşine=D.T)

> Bu sabah bahçedeki çiçeklere su verdim. .(Yüklem:verdim /Kim verdi?=Ben= **Giz. Öz./Ne verdim?= su: B.siz N/** neye verdim?=Bahçedeki çiçeklere=D.T)

> Bütün eşyalarını bu eski kamyonu yüklediler. .(Yüklem:Yüklediler /Kim yükledi?=Onlar= **Giz. Öz./Neyi yükledileri?=** Bütün eşyalarını : **B.li N/** neye yüklediler?=Eski kamyonu=D.T)

> Meydana yeni satıcılar gelmiş. (nereye gelmiş?=Meydana=D.T)

> Ağır iş makineleriyle bozuk arazide çalışıyorlar. (nerede çalışıyorlar?=arazide=D.t)

> Seni birazdan köşe başında bekleyeceğim. (nerede bekleyeceğim),(Bli. N, DT, Y)

> Yüklemi isim olan cümlede çatı özelliği aramamalısın. (neyde aramamalısın?= Yüklemi isim olan cümlede =D.T), (DT, Bsiz. N, Y)

> Aldığım enstrüman Ankara’da yalnızca sende var. (kimde var), (Ö, DT, DT, Y)

> Bana bunları duvarın üstünden uzattı. (nereden uzattı), (DT, Bli. N, DT, Y)

> Kötü sözden hiçbir şey elde edemezsiniz. (neyden elde edemezsiniz), (DT, Bsiz. N, Y)

> Babamdan biraz para aldım. (kimden aldım), (DT, Bsiz. N, Y)

> Düşmanım benden daha akıllı olmamalı. (kimden akıllı olmamalı), (Ö, DT, Y)

NOT: “-de, -den” ekleri almış sözcükler cümlelerde her zaman dolaylı tümleç görevi üstlenmez. Bu ekleri almış sözcükler yer bildiriyorsa dolaylı tümleç, zaman veya durum bildiriyorsa birazdan anlatacağımız üzere “zarf tümleci” olurlar. Bu eki alan kelime ya da kelime grubu “niçin” ya da “ne zaman” sorularının cevabı ise bu zarf tümleci olarak kabul edilmektedir.

> Sevinçten gözyaşlarını tutamadı. (niçin tutamadı = sevinçten: Zarf tümleci), (ZT, Bli. N, Y)

*Yüklemdeki iş, hareket ve oluşu; zaman, durum, miktar, sebep ve yer-yön bildirerek tamamlayan kelime veya kelime gruplarına zarf tümleci denir.

* Bir cümledeki zarf tümlecini bulabilmek için yüklem “**ne zaman, nasıl, ne kadar, neden, niye, niçin**” sorularından biri sorulur. Bir cümlede aynı ya da aynı türden birden fazla zarf tümleci bulunabilir.

Örnekler Aşağıdaki cümlelerde altı çizil sözcükler özne, koyu yazılan sözcükler yüklem, eğik yazılan sözcükler nesne, eğik-altı çizili yazılan sözcükler dolaylı tümleç, kalın-altı çizili yazılanlar ise zarf tümlecidir.

Zaman bildiren zarf tümleci örnekleri:

> Ahmet Bey’i çarşidan çıkarken görmüştüm. (ne zaman görmüştüm?=Çarşidan çıkarken=Z.T), (Bli. N, ZT, Y)

> Her yıl birçok meteor taşı dünyamızın atmosferini

geçerek yeryüzüne düşmektedir. (ne zaman düşmektedir?=Her Yıl=Z.T), (ZT, Ö, ZT, DT, Y)

Durum bildiren zarf tümleci örnekleri:

> Görevliler hepimizin evraklarını tek tek inceledi. (nasıl inceledi?tek tek=Z.T), (Ö, Bli. N, ZT, Y)

> Tahtadan sandalyeleri hızla salona taşıdı. (nasıl taşıdı), (Bli. N, ZT, DT, Y)

Miktar bildiren zarf tümleci örnekleri:

> Kursta öğrendiklerini evde iki saat tekrar etti. (ne kadar tekrar etti), (Bli. N, DT, ZT, Y)

> Akşama kadar pencerenin kenarında eve gelmeni bekledim. (ne kadar bekledim=akşama kadar=Z.T), (ZT, DT, Bli N.Y)

Sebep bildiren zarf tümleci örnekleri:

> Öfkesinden etrafındaki insanlara ağır sözler söylüyordu. (niçin söylüyordu=öfkesinden=Z.T), (ZT, DT, Bsiz N. Y)

> Misafirleri geldiğinden bugün yaptığı tüm planlarını iptal etti. (neden iptal etti=Misafirleri geldiğinden=Z.T), (ZT, Bli N. Y)

Yer-yön bildiren zarf tümleci örnekleri:

> Arkasından fırlatılan taştan kurtulmak için ileri atıldı. (nereye atıldı), (ZT, ZT, Y)

> Tüm kuvvetini toplayarak elindeki çuvalı yukarı taşıdı. (nereye taşıdı), (ZT, Bli N. ZT, Y)

NOT:Yön bildiren kelimeler çekim eki olarak kullanılırsa zarf tümleci değil, dolaylı tümleç ya da belirtili nesne olurlar.

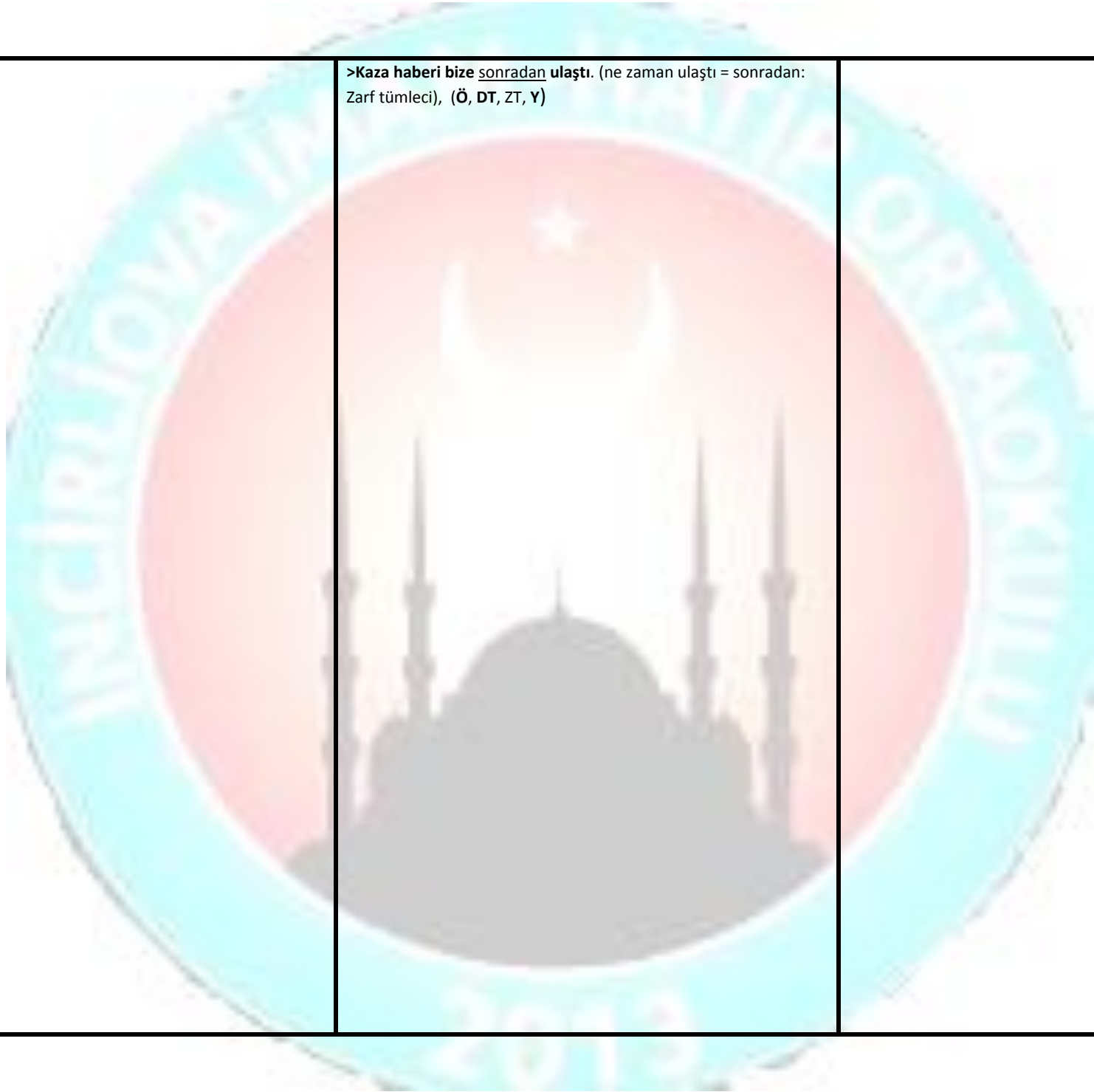
Onu aşağı indirdi. (Zarf tümleci)

Onu aşağıya indirdi. (Dolaylı tümleç)

Ona aşağıyı temizletti. (Belirtili Nesne)

kitap : B.siz N)

>Kaza haberi bize sonradan ulaştı. (ne zaman ulaştı = sonradan:
Zarf tümleci), (, DT, ZT, Y)

ARA SÖZ – ARA CÜMLE

Cümlelerin tamamının ya da cümledeki bir ögenin anlamını kuvvetlendirmek, pekiştirmek ya da açıklamak amacıyla kullanılan ve cümlelerin herhangi bir ögesi olarak kabul edilmeyen **söz veya sözcük grubuna ara söz, cümle şeklinde olanlara ise ara cümle denilmektedir.

** Ara söz ve ara cümleler cümleden çıkarıldığında, cümlede anlatılmaya çalışılan unsurlarda eksilme meydana gelmez, cümlelerin anlamı bozulmaz.

Ara söz ve ara cümleler cümle içinde; **iki virgül arasında, iki kısa çizgi arasında ya da parantez içinde kullanılır.

Örnekler:Ara sözlerin vey ara cümlelerin altı çizilidir.

> *Şuradaki çantayı, kırmızı olanı, uzatır mısınız?* (Bli. N, A.S, Y)

> ***Duygu**, geçen yıl bizim öğrencimizdi, dün bizi ziyaret etti.* (Ö, A.C, ZT, Bli. N, Y)

> *Mustafa'yı – sonradan kursa katılanı – çok takdir ediyorum.* (Bli. N, A.S, ZT, Y)

> *Konuşmayı en iyi yaptığını düşündüğü şeyi bu kitaptan öğrenmişti.* (Bli. N, A.S, DT, Y)

NOT: Bir ara söz cümle içinde herhangi bir ögenin açıklayıcısı olabilir.

Örnekler:

> *Oğuzhan, can dostum, dün ameliyat oldu.*

(Ö, AS, ZT, Y), (Ara söz öznenin açıklayıcısı)

> *İstanbul'dan, gecesi sümbül kokan şehirden, üzülerek dönüyorum.*

(DT, AS, ZT, Y), (Ara söz dolaylı tümlecin açıklayıcısı)

> *Önümüzdeki hafta Çamlıdere'ye, Kızılcahamam'ın ilçesine, gideceğiz.*

(ZT, AS, DT, Y), (Ara söz dolaylı tümlecin açıklayıcısı)

> *Bin bir zorlukla aldığım gitarımı, ilk enstrümanımı, kardeşime hediye ettim.*

(Bli. N, AS, DT, Y), (Ara söz belirtili nesnenin açıklayıcısı)

> *İki gün sonra – Perşembe günü– takip ettiğim derginin yeni sayısı çıkacak.*

(ZT, Ö, Y), (Ara söz zarf tümlecinin açıklayıcısı)

NOT: Ara söz, cümlelerin herhangi bir ögesi olmadığı durumlarda da cümlede bulunabilir.

Örnekler:

> *Sana anlattığı şeyler, buna adım gibi eminim, doğru değil.* (Ö, AS, Y)

> *Mahkemenin önümüzdeki ayda sonuçlanabileceğini – ki hiç sanmıyorum – iddia ediyor.* (Bli. N, AS, Y)

CÜMLE DIŞI UNSUR

CÜMLEDE VURGU

Vurgu Nedir?

Duygu ve düşüncelerin daha iyi bir şekilde aktarılmasını sağlamak, anlaşılır olabilmek, dinleyiciyi etkilemek ve ilgisini çekmek amacıyla; konuşma ya da okuma esnasında, bir hecenin diğer hecelere ya da bir kelimenin diğer kelimelere oranla daha kuvvetli, daha baskın olarak söylenmesine “vurgu” denilir.

Cümlede Vurgu Nasıl Yapılır?

**Cümlede yüklem sonda veya ortadaysa her zaman yüklemden önce gelen ögenin üzerindedir.

Örnekler:Kalın yazılan öğelerde vurgu vardır.

> *Annem yarın beni **sinemaya** götürecekti.* (Cümlede vurgu dolaylı tümleçtedir)

> *Annem yarın sinemaya **beni** götürecekti.* (Cümlede vurgu nesnedir)

> *Annem sinemaya beni **yarın** götürecekti.* (Cümlede vurgu zarf tümlecinindedir)

> *Yarın sinemaya beni **annem** götürecekti.* (Cümlede vurgu öznedir)

**“mi” soru edatı ve “de” bağlacı vurguyu kendinden önceki kelimeye çekmektedir.

Örnekler:Harun da gitar çalmayı öğrenmişti. (Özne vurgulanmıştır)

> *Harun **gitar çalmayı** da öğrenmişti.* (Nesne vurgulanmıştır)

> ***Bu çocuk** mu bütün salonu dağıttı?* (Özne vurgulanmıştır)

> ***Bütün salonu** mu dağıttı bu çocuk?* (Nesne vurgulanmıştır)

> *Gazeteler **akşam** mı basılır?* (Zarf tümleci vurgulanmıştır)

**Cümlede soru bildiren bir sözcük varsa vurgu bu soru kelimesinde yer alır.

Örnekler:Niçin anlamazsın gönlümdeki ateşi? (vurgu “niçin” kelimesindedir)

Bu soruyu **hangi** öğretmen çözdü? (vurgu “hangi” kelimesindedir)

Nasıl bir şehirde oturmak istersin? (vurgu “nasıl” kelimesindedir)

**Yüklem cümlelerin başındaysa vurgu yüklemdedir.

Örnekler: Buldum hayatın anlamını güzelim. (Vurgu yüklemdedir.)

Burada mısın gül yüzlü sevdiğim? (Vurgu yüklemdedir.)

ÖĞELERİ BULMAK İÇİN SORULAN SORULAR VE ÖĞELERİ BULMA SIRASI

*Cümlenin kuruluşundaki öğelere dahil olmayan; sadece dolaylı olarak yardımcı olan kelime, kelime grubu veya cümleler “**cümle dışı unsur**” olarak kabul edilir.

*Bunlar **açıklama, pekiştirme gibi işlevlerle** cümlede yer alırlar ve **cümlenin her yerinde bulunabilirler**.

*“**Bağlaçlar, ünlemler, seslenme ve hitap sözcükleri ile ara söz ve cümleler**” cümle dışı unsurlardır.

*Cümle dışı unsurlar, diğer öğelerdeki gibi yüklemle belirli sorular sorularak bulunan öğeler değildir.

Örnekler: Altı çizili kısımlar cümle dışı unsurdur.

Hiç olmazsa onu bugün göreyim. (Bağlaç), (CDU, Bli. N, ZT, Y)

>Fakat bu durum babamı daha çok yıprattı. (Bağlaç), (Ö, Bli. N, ZT, Y)

>Eyvah, şimdi işimiz daha zorlaştı. (Ünlem), (CDU, ZT, Ö, ZT, Y)

>Gidelim artık, haydi. (Ünlem), (Y, ZT, CDU)

>Hey! Seni bir daha burada görmeyeyim. (Seslenme), (CDU, Bli. N, ZT, DT, Y)

>Bana bir tane simit sarıver simitçi. (Seslenme), (DT, Bsiz. N, Y, CDU)

>Efendiler, bugün bayram günüdür. (Hitap), (CDU, Ö, Y)

>Sayın Başkanım, bugün sizi aramızda görmekten onur duyduk. (Hitap), (CDU, DT, Y)

NOT: Ara cümleler, cümle içinde bağımsız bir cümle olarak değerlendirildiğinden cümle dışı unsur olurlar.

Örnek: Mehmet Dalkız, kendisi doktorumdur, yeni kitabını yakında bizlere sunacak.(Ö,CDU,B.li N.,Z.T,D.T,Y)

BULMA SIRASI	ÖĞE ADI	YÜKLEME SORULAN SORULAR	AÇIKLAMA
1	YÜKLEM	Sorusu yoktur.Çekimli fiil veya ek fiil almış isim soylu sözcüktür.	
2	ÖZNE	Kim?/Ne?	İşi yapan veya yargıya konu olan varlıktır.
3	BELİRTİSİZ NESNE	Kim?/Ne?	Önce özne bulunur sonra belirtisiz nesne bulunur. İşi yapan değil, işten etkilenendir
4	BELİRTİLİ NESNE	Kimi?/Neyi?	-i hal ekini alır.
5	DOLAYLI TÜMLEÇ (YER TAMLAYICISI)	-Kime?/Kimde?/Kimden? -Neye?/Neyde?/Neyden? -Nereye?/Nerede?/Nereden?	-e, -de, -den hal eklerinden birini alır.
6	ZARF TÜMLECİ	Ne zaman?/Nasıl? /Ne kadar? Neden?/Niye?/Niçin? Ne ile?	Aşağı, yukarı, içeri, dışarı gibi yön bildiren sözcükler ek almadan ve zarf görevinde kullanılırsa zarf tümlecisi olur.